

Ковальова Ольга Вікторівна
декан факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ,
докторка юридичних наук

ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ МІГРАЦІЙНИХ ВІДНОСИН

Сучасне кримінальне процесуальне законодавство у низці статей передбачає низку положень щодо алгоритму та особливостей використання технічних засобів під час розслідування окремих кримінальних правопорушень. В умовах дії особливого правового режиму воєнного стану, а також зростання кількості окремих суспільно небезпечних діянь, пов'язаного із веденням агресивної війни російської федерації проти України проблема використання науково-технічних засобів актуалізувалась в межах кримінальних правопорушень у сфері міграційних відносин, що, здебільшого, пов'язано зі зростанням випадків примусової депортації, зокрема також і неповнолітніх осіб.

Відповідно до чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), технічні засоби застосовуються для фіксування кримінального провадження (ст. 107), зокрема це безпосередньо стосується проведення окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Так, в ч. 1 ст. 107 КПК України вказано, що рішення про фіксацію процесуальної дії за допомогою технічних засобів під час досудового розслідування приймає особа, яка проводить відповідну процесуальну дію. За клопотанням учасників процесуальної дії застосування технічних засобів фіксування є обов'язковим [1].

Вивчення та аналіз правоохоронної та судової практики надали підставу для констатації, що у більшості випадків під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері міграційних відносин, більшість практичних проблем зумовлені такими факторами як порушення процесуально визначеного порядку

фіксування кримінального провадження (що виключає можливість використання його результатів) або неналагодженим процесом взаємодії між сторонами та іншими учасниками кримінального провадження. Остання теза безпосередньо стосується неправильним тлумаченням норм кримінального процесуального законодавства та незалученням для участі у слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) діях спеціаліста. Проблеми порушення алгоритму досудового розслідування кримінальних правопорушень у міграційній сфері також часто буває пов'язано із розгалуженою системою суб'єктів, які виконують свої повноваження у цій сфері (наприклад, Державна прикордонна служба України), а також тих, які безпосередньо реалізують процес доказування.

В контексті досліджуваної теми також необхідно звернути увагу на кримінальні правопорушення, які вчиняються з метою спрощення реалізації умислу на порушення законодавства у сфері міграційних відносин. Зокрема, непоодинокими є випадки вчинення суб'єктами таких суспільно небезпечних діянь як підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів, кримінальна відповідальність за яке передбачено ст. 358 Кримінального кодексу України. Досудове розслідування в таких випадках повинно передбачати наявність алгоритму дій, які повинні полягати у: 1) забезпеченні участі спеціаліста в огляді місця події; 2) забезпеченні участі спеціаліста у слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) діях, під час яких застосовуються технічні засоби; 3) забезпечення призначення та проведення відповідних судових експертиз, а також наявності належних доказів та за необхідності – попередження судового експерта про заборону часткового або повного їх знищення через необхідність проведення інших досліджень. Що стосується розслідування кримінальних правопорушень у сфері міграційних відносин, якщо встановлено факт наявності підроблених документів, обов'язковим є призначення судової технічної експертизи документів з метою встановлення способу підробки, змісту первинної інформації та внесених змін. В цій площині

обов'язковим є використання судовим експертом належного обладнання, сертифікованого відповідно до встановлених законодавством вимог.

Науково-технічні засоби можуть також використовуватись під час досудового розслідування як спосіб протидії кримінальним правопорушенням у міграційній сфері. Зокрема, мова йде про забезпечення повноцінного функціонування як криміналістичних обліків (наприклад, дактилоскопічного), що надасть можливість своєчасно встановлювати осіб, які вчинили такого роду суспільно небезпечні діяння, так і обліків Державної прикордонної служби України, котрі можуть використовуватись як допоміжні засоби досудового розслідування під час розшуку кримінальних правопорушників. Посилення ролі науково-технічних засобів також актуалізується в межах проведення спеціальних профілактичних заходів, таких, наприклад, як «Мігрант».

Таким чином, проведене дослідження свідчить про те, що застосування науково-технічних засобів під час розслідування кримінальних правопорушень у міграційній сфері забезпечується удосконаленням методичного та дотриманням процесуального порядку застосування спеціальних знань. Застосування науково-технічних засобів під час розслідування кримінальних правопорушень у міграційній сфері відбувається шляхом: 1) залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій; 2) залучення експерта для проведення судових експертиз; 3) забезпечення дотримання положень кримінального процесуального законодавства на стадії досудового розслідування та судового розгляду.

Особливості застосування таких засобів під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері міграції полягають у: 1) забезпеченні фіксації кримінального провадження; 2) забезпеченні дослідження доказів по кримінальним правопорушенням, які вчиняються з метою підготовки до порушення законодавства у сфері міграційних відносин; 3) застосуванні технічних приладів, сертифікованих відповідно до законодавства та достатніх для доведення факту причетності особи до таких діянь; 4) забезпеченні взаємодії правоохоронних органів із Державною прикордонною службою; 5) забезпеченні

профілактичних операції типу «Мігрант» з метою реалізації кримінологічної політики у сфері протидії кримінальним правопорушенням у сфері міграційних відносин.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Копилов Едуард Володимирович
викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ПРОВЕДЕННЯМ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ МІГРАЦІЙНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан – це особливий правовий режим, який може бути введеним в Україні на всій її території чи в окремих її місцевостях, у випадках збройної агресії або ж загрози нападу, небезпеки державній незалежності України та її територіальній цілісності. Такому правовому режиму властиві наступні ознаки: надання додаткових повноважень представникам окремих державних органів (зокрема, наприклад, органам виконавчої влади, військовим командуванням); можливість обмеження конституційних прав і свобод громадянина у встановлених законом виключних випадках та порядку; настання особливого періоду для проведення мобілізації; початок дій окремих норм Кримінального Кодексу України, властивих військовому періоду тощо [1].

В умовах воєнного стану використання результатів оперативно-розшукової діяльності, а також зміст і завдання прокурорського нагляду в цій сфері є доволі актуальним питанням, яке визначає прокурорський нагляд як